

AFGANISTAN – SCURT ISTORIC AL CONFLICTULUI

AFGHANISTAN – A BRIEF HISTORY OF CONFLICT

Dr. Ioana-Alina DIMA*

Începutul mileniului III a adus schimbări importante în paradigma securității globale. Dispariția bipolarității după încheierea Războiului Rece¹ a condus la dispariția simetriei strategice. Implozia Tratatului de la Varșovia² și haosul creat după destrămarea sistemului comunist au deschis larg poarta asimetriei și a condus la accentuarea dilemei securității³. Mediul internațional de securitate a înregistrat o schimbare dramatică după atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 asupra unor obiective din Statele Unite ale Americii (World Trade Center și clădirea Pentagonului), când noile circumstanțe internaționale au determinat apariția altor reguli în domeniul securității internaționale.

The beginning of the third millennium has brought important changes to the paradigm of the global security. The disappearance of the bipolarity after the end of the Cold War led to the disappearance of strategic symmetry. The implosion of the Warsaw Treaty and the chaos that appeared after the collapse of the communist system, left the door open to asymmetry and led to emphasizing the security dilemma. The international security environment faced a dramatic change after the terrorist attacks of September 11, 2001 on some objectives in the USA (World Trade Center and the Pentagon), when the new international circumstances determined the implementation of the new rules in the field of the international security.

Cuvinte-cheie: securitate, terorism; război; atentate; talibani; reconstrucție; Coran.

Keywords: security; terrorism; war; attacks; Taliban; reconstruction; Koran.

Intervenția forțelor coaliției proamericane în 2001 și, ulterior, a NATO în 2003, în războiul civil afgan care era în plină desfășurare, au dat naștere *Războiului din Afganistan*. Acest fapt s-a declanșat oficial din cauza atacurilor teroriste asupra SUA, reacția imediată a acestora vizând distrugerea rețelei Al-Qaeda și eliminarea bazelor acestora găzduite de regimul taliban în Afganistan.

Desigur, adepții teoriei conspirației au făcut din acest tragic eveniment un al doilea „Pearl Harbor”, ajutați fiind și de multele aspecte controversate ale incidentului.

După atacurile de la 11 septembrie 2001, s-a conturat o nouă fațetă a unui extremism punitiv și răspunzător: terorismul islamist⁴.

Islamismul este pur și simplu, în concepția lui Daniel Pipes, o politică totalitară. Cea mai gravă eroare ar fi să amestecăm islamul și islamismul. Islamiștii tocmai asta doresc. Musulmanii care cultivă moderația sunt considerați, de către islamiști, ca fiind aliații Occidentului⁵.

Trucate/anticipate/cunoscute sau nu, atentatele de la 11 septembrie 2001 au fost, conform datelor oficiale, o serie de atacuri sinucigașe organizate, conduse și executate de către Al-Qaeda împotriva Statelor Unite.

În dimineața acelei zile, 19 teroriști Al-Qaeda au deturnat patru avioane comerciale de pasageri, au preluat controlul acestora, prăbușind două dintre ele, Turnurile Gemene ale World Trade Center din New York, omorând toate persoanele de la bord și mulți alți oameni care lucrau în clădiri. Ambele clădiri s-au prăbușit în decurs de două ore, distrugând și avariind și alte clădiri din jur⁶. Teroriștii au prăbușit un al treilea avion în clădirea Pentagonului din Arlington, Virginia, lângă Washington D.C. Al patrulea avion s-a prăbușit pe o câmpie de lângă Shanksville, în zona rurală a statului Pennsylvania, după ce unii dintre pasageri și membrii echipajului au încercat să recâștige controlul avionului pe care teroriștii îl îndreptau spre Washington D.C. nu au existat supraviețuitori ai zborurilor. În total, în urma atacurilor au murit 2.993 de oameni, inclusiv teroriștii. Majoritatea covârșitoare a morților au fost civili, cetățeni din 90 de țări.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: dima_alina2002@yahoo.com

Aceste atentate au fost „picătura” care a umplut paharul răbdării americane, având în vedere că patru dintre cele șase atentate majore anterioare ale Al-Qaeda au fost îndreptate împotriva sa (atentatul din Aden, Yemen, 1992; bombardarea World Trade Center, SUA, 1993; bombardarea ambasadelor americane din Africa de Est, 1998; atacul asupra USS Cole din Aden, Yemen, 2000).

În acest sens, obiectivul militar nu mai poate fi atacarea sistematică și eficientă a liniilor inamicului, ci, în cele mai multe situații, erodarea susținerii populare a războiului în țara adversarului⁷.

În locul războiului convențional care periclitează instituțiile pe care ar trebui să le protejeze, politicile de securitate actuale fixează ca scop prevenirea conflictelor. Confruntată cu amenințarea greu de stăvilit a armelor de nimicire în masă și a cursei ilogice a înarmărilor, securitatea nu mai poate fi realizată prin dezvoltarea fără restricții a puterii militare, ci prin controlul ei strict. Forțele militare sunt întrebuințate mai nou „nu pentru a duce, ci pentru a preveni războiul”⁸, pentru a-l descuraja.

Acest concept este cu atât mai de actualitate cu cât, pe lângă componenta militară a securității, trebuie luate în calcul și cele „economico-financiare, diplomatice, informaționale, culturale sau psihologice care devin din suport sau alternativă a puterii sau acțiunilor militare, elemente de interferență și complementaritate, generatoare de securitate”⁹.

De asemenea, nu trebuie trecut cu vederea nici faptul că riscurile și amenințările de securitate s-au diversificat și s-au transformat de la cele nucleare la cele teroriste, de la ciberpiraterie și ciberterrorism la cele ale rețelelor transfrontaliere de crimă organizată, de la cele cosmice la cele ecologice, de la cele fundamentalist-religioase la cele provocate de extremismul etnic¹⁰.

Pentru pedepsirea Al-Qaeda, SUA au inițiat încă de la începutul anului 2001, acțiuni acoperite prin intermediul CIA vizând ajutarea luptei Alianței Nordului a lui Massoud împotriva talibanilor, acesta avertizându-i că va avea loc un atac de proporții pe teritoriul SUA, lucru care de altfel s-a întâmplat la două zile după moartea sa.

Statele Unite au răspuns la ultimele atacuri lansând un „Război împotriva terorii”, invadând Afganistanul pentru a înlătura de la putere regimul dictatorial al talibanilor care adăpostea teroriști Al-Qaeda și adoptând controversata lege USA

PATRIOT Act. Multe alte țări și-au întărit și ele legislația antiteroristă și au extins puterile forțelor de aplicare a legii.

La 11 septembrie 2001, ministrul de externe taliban, Wakil Ahmed Muttawakil, a condamnat atacul terorist pe care, în ziua următoare, președintele Bush l-a numit „un act/declarație de război”, iar la 13 septembrie, ambasadorul taliban în Pakistan, Abdul Salam Zaeef, a promis extrădarea lui Bin Laden doar dacă sunt aduse dovezi clare că acesta este responsabil de atac.

La 14 septembrie 2001, Congresul american îl autorizează pe președinte să folosească armata SUA pentru a lua toate măsurile necesare împotriva celor care au planificat, autorizat, condus, executat sau au ajutat la comiterea atentatului, precum și împotriva persoanelor, grupurilor sau țărilor care îi adăpostesc.

La 20 septembrie 2001, președintele Bush le dă un ultimatum autorităților talibane pentru predarea lui Bin Laden și a celorlalți membri Al-Qaeda de pe teritoriul său, aceștia refuzând, pretextând lipsa dovezilor. În schimb, Marele Consiliu Clerical Musulman Afgan a emis o *Fatwa*¹¹ prin care își exprima regretul pentru victimele atentatelor, îi cer formal lui Bin Laden să părăsească țara și solicită ONU și *Organizației Cooperării Islamice* să desfășoare o anchetă independentă pentru cercetarea incidentului. La 21 septembrie 2001, solicită din nou dovezi ale implicării lui Bin Laden, dar amenință SUA că în cazul unui atac vor avea aceeași soartă ca Marea Britanie și Rusia.

La 23 septembrie 2001, SUA trimite Pakistanului dovezile preliminare ale implicării lui Bin Laden în atentate, aceștia trimițându-le mai departe talibanilor, dar nici Mullahul Omar și nici americanii nu s-au aratat dispuși la negocieri.

Operația Efort Activ (Operation Active Endeavour) este lansată la 4 octombrie 2001, iar la 7 octombrie 2001 este lansată *Operația Libertate Trainică (Operation Enduring Freedom)* care debutează cu bombardamente aeriene strategice asupra obiectivelor/talibanilor din Kabul, Kandahar și Jalalabad.

Între 14 și 16 octombrie, talibanii propun predarea lui Bin Laden către o țară terță pentru a fi judecat, dar doar după prezentarea dovezilor privind implicarea lui în atentat, ambele propuneri fiind refuzate de către americani.

În schimb, în ciuda diferendelor legale, este declanșată operațiunea terestră prin implicarea forțelor speciale alături de forțele Alianței Nordului. Sprijiniți de lovituri aeriene masive asupra taberelor de antrenament și a pozițiilor talibane, precum și de dezertările numeroase din forțele talibane, Coaliția a cucerit, la 9 noiembrie, Mazar-i Sharif, Heratul la 12 noiembrie, capitala Kabul, la 13 noiembrie și toată partea de nord, inclusiv Kunduz până la 26 noiembrie. Ofensiva a continuat apoi în sud spre Kandahar, cucerit în decembrie, urmat de Tora Bora între 12 și 17 decembrie. Pe 22 decembrie 2001, Hamid Karzai devine al doisprezecelea președinte al Afganistanului.

Talibanii rămași s-au refugiat în munți sau au fugit în zona tribală din Pakistan.

Între 2 și 16 martie 2002, a avut loc *Operațiunea Anaconda*, prima mare operațiune din Afganistan în care s-au folosit forțe convenționale alături de cele afgane.

După această operațiune a început lungul război de gherilă desfășurat de către talibani până în zilele noastre. Modalitatea de acțiune principală a talibanilor de-a lungul insurgenței a fost următoarea:

- liderii principali retrași în zona tribală din Pakistan stabileau direcțiile prioritare de acțiune în timpul iernii, pe care le comunicau liderilor secundari înainte de declanșarea anuală a „ofensivei de primăvară”, timp în care strângeau fondurile necesare desfășurării acțiunilor și lansau campanii propagandistice pentru continuarea *Jihad*-ului (un adevărat război global, o amenințare de mari proporții și de o cu totul altă natură decât cea a amenințărilor clasice sau nucleare de până acum)¹²;

- liderii secundari aflați în Pakistan sau în zonele muntoase inaccesibile din Afganistan organizau și desfășurau reprovizionarea cu armament, muniție și materiale necesare desfășurării atacurilor, precum și antrenarea luptătorilor;

- liderii terțiari organizau supravegherea viitoarelor obiective și pregătirea atacurilor, pe care uneori le conduceau personal;

- liderii de echipe și luptătorii executau atacuri de hărțuire de tipul „lovește și fugi”, de tip direct și indirect sau complex coordonate în vederea producerii de pierderi sau pagube materiale, dar și în scopuri propagandistice sau pentru erodarea încrederii populației în capacitatea autorităților de

a le asigura protecția.

Bineînțeles că, pe lângă lupta pe care o duceau cu forțele „invadatoare”, talibanii au continuat și lupta între ei, nu puține fiind cazurile în care aceștia își „vindeau” sau chiar omorau oponenții pentru a le lua locul. Același lucru îl făceau însă și reprezentanții afgani ai administrației locale, unii dintre cei mai corupți din lume, dar și ceilalți „lorzi ai războiului” implicați în traficul de droguri sau în crima organizată care-și doreau, la rândul lor, o recunoaștere formală, dar mai ales informală, a puterii lor. În mod cert, cei care au avut cel mai mult de pierdut în acest război au fost localnicii, toată lumea luptând în numele lor, dar nu pentru ei.

Sucesele tactice au pendulat între cele două tabere, pierderile de vieți omenești crescând exponențial atât în rândul combatanților, cât mai ales în cel al populației. Din punct de vedere operațional, victoria a revenit clar Coaliției, talibanii nefiind capabili să recucerească niciun obiectiv important, dar păstrând totuși un control limitat în zonele în care forțele internaționale nu erau prezente. Din cei aproximativ 10.000 de luptători activi, doar un sfert erau suficient motivați și pregătiți să execute operații de amploare sau eficiente, majoritatea celorlalți fiind doar „carne de tun”. Cei mai periculoși și mai violenți „talibani” erau însă un număr mic de luptători străini, extrem de bine antrenați și înarmați, experți mai ales în fabricarea bombelor artisanale și executarea ambuscadelor complexe.

Din punct de vedere strategic însă, victoria a aparținut mult timp talibanilor pentru că forțele internaționale n-au reușit să câștige „inima și mintea” localnicilor care-i priveau în continuare ca pe niște invadatori incapabili să le înțeleagă nevoile și să le asigure securitatea și bunăstarea promise.

În paralel cu operațiile militare¹³, începând cu ianuarie 2006, tactica ISAF s-a schimbat tocmai pentru a câștiga sprijinul populației. Astfel au apărut *Echipele de Reconstrucție Provincială* care au avut un rol important în dezvoltarea Afganistanului, în ciuda acuzațiilor de subminare a autorităților afgane.

Numărul tot mai mare de atacuri ale insurgenților și de victime rezultate au determinat creșterea permanentă a forțelor de securitate, dar au creat și probleme majore în realizarea sprijinului logistic aferent. Talibanii au exploatat acest fapt

prin atacarea cu predilecție a convoaielor logistice, insuficient păzite și care le aduceau cel mai mare profit prin revânzarea/folosirea produselor capturate, dar și prin neplăcerile aferente cauzate forțelor internaționale. La aceasta a contribuit și închiderea temporară (în 2008) a liniilor de aprovizionare din Pakistan. Pentru protejarea convoaielor s-au folosit cu precădere companii private de securitate care au comis însă abuzuri ce au avut un impact negativ asupra percepției populației civile referitoare la forțele de securitate. De asemenea, s-au identificat și s-au folosit rute alternative de aprovizionare.

O altă problemă a fost cauzată de insuficiența fondurilor pentru reconstrucția țării. Angajată simultan în două conflicte (Afganistan și Irak) consumatoare de fonduri colosale, lovită puternic de criza economică din 2007 și contestată din ce în ce mai puternic în plan intern referitor la implicarea într-un alt „Vietnam”, SUA s-a văzut nevoită să micșoreze treptat, dar semnificativ, fondurile asociate reconstrucției. „Ajutată” și de corupția administrației afgane care risipea fondurile, scăderea ajutorului material a fost percepută de afgani, un popor materialist prin definiție, ca un semn de „părăsire” și a determinat scăderea și mai mult a sprijinului populației, moment exploatat de propaganda talibană.

Acest fapt a condus la creșterea numărului de afgani care s-au alăturat talibanilor în ciuda eforturilor ISAF de a-i atrage de partea sa. Pentru a contracara acest fapt, ISAF a introdus, în noiembrie 2009, noul program de antrenare a forțelor de securitate afgane din dorința de a marca începutul perioadei de tranziție a responsabilității asigurării securității de către acestea. Pe lângă beneficiile clare, acest program a dus la apariția unei alte probleme pentru forțele internaționale de securitate: fratricidul.

La acest fapt a contribuit și eșecul programului de dezarmare, demobilizare și reintegrare a talibanilor care nu a avut un succes prea mare, deoarece ex-combatanții talibani angajați în noile forțe de securitate afgane dezertau și se reîntorceau la luptă de partea talibanilor (constrânși sau de bună-voie).

Incapacitatea și corupția administrației locale, care acționau în cu totul altă direcție decât cea dorită de forțele internaționale de securitate, au fost și sunt, în continuare, două dintre cele mai mari probleme din Afganistan, consilierea acestora

devenind una dintre direcțiile prioritare de acțiune ale ISAF.

Nu trebuie uitat nici faptul că peste 90% din opiu (și derivatele sale) care se găsește pe piața internațională de droguri este produs în Afganistan alimentând, astfel, o piață de 65 de miliarde de dolari¹⁴. În pofida unei ușoare scăderi în 2007, producția de opiu din Afganistan a explodat în ultimii zece ani, atingând 6.900 de tone, în 2009, peste consumul mondial. În consecință, pentru a împiedica talibanii să controleze această piață în expansiune, ISAF a primit ca nouă misiune și lupta împotriva drogurilor (prin sprijinul informațional al celorlalte organizații care luptă împotriva acestui flagel).

Numirea generalului McCrystal în fruntea ISAF, la 15 iunie 2009, a reorientat direcția de luptă a ISAF prin creșterea numărului de atacuri directe împotriva liderilor talibani executate de către forțele de operații speciale. Aceste raiduri, pe lângă efectul scontat, au avut ca efecte secundare un număr semnificativ de victime colaterale, ceea ce a dus la înrăutățirea relațiilor cu Pakistanul și la creșterea urii localnicilor împotriva ISAF. Acestea au fost amplificate și de dezvăluirile din 2010 ale site-ului Wikileaks, care a dat publicității numeroase rapoarte după misiune ale ISAF în care apăreau victime colaterale numeroase, precum și relațiile strânse de colaborare a talibanilor cu autoritățile pakistaneze. Acestea au avut un impact negativ și asupra tentativelor autorităților afgane de a negocia pacea cu talibanii. Totuși „vânătoarea de vrăjitoare” a ISAF nu a avut efectul scontat, deoarece în locul liderilor uciși apăreau imediat alții dornici de a se face remarcați și care executau atacuri și mai violente.

În consecință, numărul de victime a atins cote alarmante. Talibanii au devenit mai puternici și mai încrezători în forțele proprii, încercând chiar atacuri de anvergură, cum ar fi tentativa (nereușită) de recucerire a Kandaharului din 7 mai 2011. Acesta a fost doar unul dintre răspunsurile talibanilor la omorârea lui Bin Laden de către forțele speciale americane la 2 mai 2011, în Abbottabad, Pakistan.

La 22 iunie 2011, președintele Obama a anunțat retragerea oficială a 10.000 de militari americani până la sfârșitul anului, urmat de anunțuri similare ale altor țări care contribuiau cu forțe la ISAF. În consecință, activitatea ulterioară a ISAF s-a concentrat pe predarea responsabilității asigurării

securității către forțele de securitate afgane concomitent cu retragerea forțelor internaționale de securitate.

Incidente cum ar fi: omorârea accidentală de către ISAF a 24 de militari pakistanezi din 26 noiembrie 2011; transmiterea pe Internet a unei filmări cu militari americani urinând pe cadavrele unor insurgenți în ianuarie 2012; posibila înțelegere secretă dintre SUA, Pakistan și talibani, din ianuarie 2012; arderea accidentală de către militari americani a unor exemplare ale *Coranului* în februarie 2012; uciderea a 17 civili din Panjwai de către un soldat american în martie 2012, au umbrat imaginea și așa destul de șifonată a ISAF și au adus un capital de imagine nesperat talibanilor care au profitat și au susținut că retragerea „invadatorilor” este meritul lor direct.

Între timp, la 2 mai 2012, președinții Obama și Karzai au semnat un parteneriat strategic între cele două țări în care se stabilea calendarul retragerii forțelor și modalitățile de cooperare pe termen lung după aceasta. Acest act a fost urmat de unul similar cu NATO semnat în urma Summitului de la Chicago din 21 mai 2012 în care se preciza că va continua transferul de autoritate către forțele de securitate afgane până la jumătatea anului 2013 și că, până la retragerea completă din Afganistan a celor 130.000 de militari ISAF din decembrie 2014, principala misiune a acestora va fi consilierea și antrenarea forțelor de securitate afgane.

În acele momente, ca și acum de altfel, foarte multe voci, locale și din lume, au acuzat forțele internaționale de securitate (în special, pe americani) că au abandonat, de fapt, Afganistanul prin forțarea adoptării unui proces de tranziție nerealist și că au pus bazele unei forțe de securitate afgane pregătite doar să fie suficient de puternice pentru a le permite retragerea și nu pentru a prelua cu adevărat dificila misiune de asigurare a securității regionale prin securizarea Afganistanului.

De asemenea, alte voci au acuzat (Uniunea Europeană, în principal, dar și pe americani) că importul (nesolicitat de altfel) de democrație va trebui compensat de exportul ulterior de resurse energetice, „adevăratul” motiv al invaziei Afganistanului de către forțele internaționale.

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală

și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

NOTE:

1 *Războiul Rece* (1947-1989) a fost o perioadă de tensiuni și confruntări politice și ideologice, o stare de tensiune întreținută care a apărut după sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și a durat până la revoluțiile din 1989. În Războiul Rece s-au confruntat două grupuri de state care aveau ideologii și sisteme politice foarte diferite. Într-un grup se aflau URSS și aliații ei, grup căruia i se spunea uzual „Blocul răsăritean” (sau oriental), iar celălalt grup cuprindea SUA și aliații săi, fiind uzual numit „Blocul apusean” (sau occidental) (http://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Rece, accesat la 27 mai 2014).

2 *Pactul de la Varșovia* sau *Tratatul de la Varșovia*, numit în mod oficial *Tratatul de prietenie, cooperare și asistență mutuală* a fost o alianță militară a țărilor din Europa Răsăriteană și din Blocul Răsăritean, care voiau să se apere împotriva amenințării pe care o percepeau din partea alianței NATO (care a fost fondată în 1949). Tratatul de la Varșovia a fost inițiat de către Nikita Hrușciov în 1955 și a fost semnat la Varșovia la 14 mai 1955. Pactul și-a încetat existența la 3 martie 1991 și a fost în mod oficial dizolvat la întâlnirea de la Praga, la 1 iulie 1991 (http://ro.wikipedia.org/wiki/Pactul_de_la_Var%C8%99ovia, accesat la 27 mai 2014).

3 Descrisă de către John H. Herz (reprezentant al realismului clasic american), dilema constă în faptul că încercările de asigurare a securității unui stat generează o stare de insecuritate pentru alți actori, care, la rândul lor, își caută propria securitate. Căutarea individuală a securității duce, de fapt, la creșterea insecurității în sistem (Cristian Troncota, *Studii de securitate*, note de curs, capitolul introductiv, preluat după „Evoluția conceptelor de securitate”, <http://studiidesecuritate.wordpress.com/2011/08/11/evolutia-conceptelor-de-securitate/>, accesat la 27 mai 2014).

4 Gl.bg.dr. Virgil Ovidiu Pop, *Afganistan, țara conflictelor fără sfârșit*, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 2014, p. 57.

5 Daniel Pipes, *Militant Islam Reaches America*, Editura WW Norton, 2002, p. 97.

6 Gl.bg.dr. Virgil Ovidiu Pop, *Afganistan, țara conflictelor fără sfârșit*, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 2014, p. 66.

7 *The changing face of war*, publicată în „The World Guide”, <http://www.henciclopedia.org.uy/autores/Laguiadelmundo/GlobalWar.htm>, accesat la 27 mai 2014.

8 Conf.univ.dr. Neculai Stoina, *Evoluția paradigmei securității de la tradiție la contemporaneitate*, www.armyacademy.ro/biblioteca/anuare/2004/a6.pdf, accesat la 27 mai 2014.

9 Dr. Gheorghe Văduva, *Războiul asimetric și noua fizionomie a conflictualității armate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, p. 46 <http://>

cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/razboiul_asimetric_si_noua_fizionomie_a_conflictualitatii_armate.pdf, accesat la 27 mai 2014.

10 Viorel Buța, *Simetrie și asimetrie în acțiunile militare*, în „Revista de Științe Militare”, nr. 3/2010, p. 56.

11 O opinie pe teme religioase privind legea islamică emisă de către un jurist/invățat (*muftiu/ulama*), poziție nu neapărat oficială. În islamul sunnit, o *fatwā* nu este obligatorie pentru nimeni, pe când în islamul șiiit poate fi considerată de un individ ca obligatorie, în funcție de relația pe care o are cu emitentul ei. O *fatwā* conține, în general, detaliile raționamentului unui lider islamic, de regulă, în raport cu un caz particular, și sunt considerate precedent de musulmanii legați de acel lider, inclusiv de viitorii muftii.

12 Dan Sandu, *Concepția despre Jihad în Islamul clasic și modern*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, p. 4.

13 http://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Silicon, accesat la 01 iunie 2014.

14 http://www.unodc.org/documents/afghanistan/Counter_Narcotics/Afghanistans_Drug_Industry_UNODC_World_Bank.pdf, accesat la 02 iunie 2014.

BIBLIOGRAFIE

Buța Viorel, *Simetrie și asimetrie în acțiunile militare*, în „Revista de Științe Militare”, nr. 3/2010.

Pipes Daniel, *Militant Islam Reaches America*, Editura WW Norton, 2002

Pop Virgil Ovidiu, *Afganistan, țara conflictelor fără sfârșit*, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 2014.

Sandu Dan, *Concepția despre Jihad în Islamul clasic și modern*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

Stoina Neculai, *Evoluția paradigmei securității de la tradiție la contemporaneitate*, www.armyacademy.ro/biblioteca/anuare/2004/a6.pdf, accesat la 27 mai 2014.

Troncotă Cristian, *Studii de securitate*, note de curs, preluat după *Evoluția conceptelor de securitate*, <http://studiidesecuritate.wordpress.com/2011/08/11/evolutia-conceptelor-de-securitate/>

Văduva Gheorghe, *Războiul asimetric și noua fizionomie a conflictualității armate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/razboiul_asimetric_si_noua_fizionomie_a_conflictualitatii_armate.pdf

The changing face of war, publicată în „The World Guide”, <http://www.henciclopedia.org.uy/autores/Laguiadelmundo/GlobalWar.htm>, accesat la 27 mai 2014.

<http://www.descopera.ro/cultura/7126569-comoara-din-afganistan-adevaratul-motiv-al-invaziei-americane>;

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>;

www.wikipedia.org;

www.nato.int.